● *Єрусалим. Кількість православних вірників в Єрусалимі зросла, і хоч не є такою, якою була в 1950 році, тобто 45 тисяч, бо багато православних арабів залишило Єрусалим.*

● *Єрусалим. Церковно-народний собор в США (Сербська Православна Церква) продовжував розпочату роботу в вересні минулого року. 81 засідання відбулось в Чікаго. Предметом обговорення було відновлення Уставу Православної Церкви Сербської в США.*

«Вестник», 691.

● *Другий підкомітет міжцерковної змішаної комісії для діалогу між Католицькою і Православною Церквами, що засідав цього року в Римі, угодився схвалити документ на тему «Тайна Церкви і Євхаристії в світлі тайни Св. Тройці». Документ буде пред'явлений Координаційній комісії, яка буде засідати в червні у Венеції.*

«Вестник», 690.

● *На міжнародному симпозіумі, присвяченому визначному філософу Жаку Марітену (Франція), що відбувався вкінці 1980 року в Парижі, учасники були із соціалістичних країн. При цій нагоді в честь визначного християнського філософа була заснована організація — фундація — на допомогу європейським інтелектуалам.*

«Вестник», 690.

● *В Західній Німеччині нині діє 121 православний священик різних юрисдикцій і національностей.*

«Вестник», 690.

ПОПРАВКА

У попередньому номері нашого журналу було допущено помилку. На 104 стор. в 20 і 23 рядках і на на 105 стор. в 3, 6 та 8 рядках замість Георгія Богослова має бути Григорія Богослова.

Слідуючий номер вийде 2 липня 1981 р.

Видає: Православна Церква в Чехословаччині у ЦВ у Братіславі. — Редакція: 080 01 Пряшів, вул. ім. Словацької республіки рад № 1, тел.: 313 79. Керує редакційна колегія. Відповід. редактор проф. Др. Стефан Пружинський, технічний редактор Г. Ференцова. — Виходить 12 раз у рік. — Друкують Дуклянські друкарні, н. п. Пряшів. Річна передплата 12 Кчс, один номер — 1 Кчс. Річна передплата для кордону — 2 долари — Поширює ПГС. Замовлення приймає кожний поштамт і листоноші. Закордонні замовлення треба надсилати на адресу PNS — Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48. Дозволено постановою SÚTI 15/10 z 27. 12. 1972.
Číslo indexu: 49 894.

ЗАПОВІТ СВ. КИРИЛА І МЕФОДІЯ

РІК ВИДАННЯ XXIV МІСЯЧНИК ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ № 6/1981

Посмертна згадка

19 лютого 1981 р. дообіду закінчив свою життєву дорогу Павло ДОЛОЧИЦЬКИЙ із Сечовець.

Народився небіжчик 13 вересня 1904 р. в Дольному Согорові в СРСР. Пройшов він тяжкою життєвою дорогою сам, а потім як батько багаточленної сім'ї мусив із своєю жінкою тяжко заробляти на кусок хліба для дітей. Лише соціалістичний лад усунув важку роботу слуги і постарався про справедливіше життя для людей. Поруч з своєю роботою він ніколи не забував на свою Церкву. Був активним православним вірником і зразково старався про православну каплицю і фарський та церковний маєток. Таким він був і в роках кризи, не зрадивши своєї Церкви.

Помер чоловік, батько, дідусь, православний вірник, відверта людина, робітник. В останню дорогу прийшли його відпровадити, крім багаточленної родини, і многі віруючі та співгромадяни.

Похоронний обряд 21 лютого 1981 р. справляв директор михалівської ЄР о. прот. Я. Хома, який говорив і прощальну проповідь. Розпрощався з небіжчиком і бувший настоятель приходу в Сечовцях о. В. Дацей.

Вічная йому пам'ять!

Із світу

● *ЦАРГРАДСЬКА ПАТРІАРХІЯ З благословіння всієї православної ієрархії в США було засноване підприємство — община православної іконографії та архітектури св. Іоанна Дамаскина. Ця організація має єдину мету — дослідити збочення і сумніви в церковному мистецтві так, щоб воно ще ліпше служило Православній Церкві в галузі літургійної і церковної естетики. Община буде видавати журнал «Церковне мистецтво», в якому православне мистецтво, зокрема іконографію і архітектуру хочуть наблизити й іншим церквам. Організатори рахують із заснуванням одного центра, щоб іконографію і церковну архітектуру Православної Церкви могли зразково наблизити віруючим і митцям.*

«Гласник», 2/81

● *Уганда (Африка). Александрійська патріархія. Преосвященніший Феодор Наукратійський лише протягом вересня минулого року похрестив 70 африканців з Уганди. Тамтешній центр місіонерства Православної Церкви в Кампалі відомий тепер значною активністю і живим інтересом про православну віру на Африканському континенті. В Найробі (Кенія) є митрополичий престол Високопреосвященнішого митрополита Фрументія, під правління якого підлягає і Наукратійський єпископ Феодор, як помічник митрополита.*

«Гласник», 2/81

О Триедином Боге

Приидите, людие, призывает нас Святая Церковь, Триипостасному Божеству поклонимся Сыну во Отце со Святым Духом. Мы каждый день на себе творим крестное знамение, говоря: «во имя Отца и Сына и Святого Духа» и возвышая ум наш к небесному отечеству, где обитает Всесовершеннейшее Существо, В Троице славимый Бог. С купели святого Крещения мы назнаменованы этим именем. Празднующе это радостное событие, воспомним, как Господь явился в Трех Лицах на реке Иордан и потом через святого евангелиста Иоанна Богослова провозгласил: «Ибо три свидетельствуют на небе: Отец, Слово и Святый Дух; и Сии три суть едино» (I Ин. 5, 7). И сам Сын Божий, посылая апостолов для призывания в Свое благодатное Царство, повелел им крестить весь народ «во имя Отца, и Сына, и Святого Духа». Святая Православная Церковь представляет Богоявление Господне праведному Аврааму на иконе в виде трех Ангелов, в лице которых он поклонился Единому Богу в Трех Лицах. Покланяясь иконе Святой Троицы, мы должны представлять в своем уме, что Лица Святой Тройцы выше всякого изображения; ибо Существо Божественной Троицы неизобразимо: Отец, Сын и Святой Дух — сии три Лица составляют Одно Существо — Единого Бога. Как мы веруем, во всей глубины этой веры понять не можем. Однажды сарацины — могаметане спросили святителя Кирилла, учителя словенского: «Как вы, християне, Единого Бога разделяете на три Бога, — у нас есть Отец, Сын и Святый Дух?» Не злословьте Пресвятыя Троицы, отвечал Кирил: Отец, Сын и Дух Святый суть три Лица, Существо же едино. Воззрите на солнце: оно во образ святыя Троицы на небеси поставлено. В нем что вы замечаете? Круг, сияние, теплоту.

Вот эти — то три вещи, т. е. круг солнечный, сияние и теплота должны доказать вам бытие и свойства Лиц Тресвятыя Троицы. Что в солнце круг, то в Троице Бог Отец: как круг не имеет ни начала, ни конца, так и Бог Отец есть Безначальный и Бесконечный. И как от круга солнечного происходит сияние и теплота, так и от Бога Отца раждается Сын и исходит Дух Святый. Сияние, от солнца происходящее и всю поднебесную просвещающее, есть подобие Бога Сына, от Отца рожденного и весь мир Евангелием просветившего. А теплота солнечная, от того же круга вместе с сиянием происходящая, есть подобие Духа Святого, Который от того же Отца исходит предвечно.

Итак, рассмотрите солнце и познайте Святую Троицу. Солнце имеет круг, сияние и теплоту, но не разделяется на три солнца,

несмотря на то, что каждая вещь имеет особое свойство. Ибо одно есть круг, другое — сияние ,третье — теплота; но кто скажет, смотря на круг солнца и видя его сияние и ощущая теплоту, что не одно, а три солнца? Так и Пресвятая Троица, хотя имеет Три Лица: Отца и Сына и Святого Духа, однако Божеством не разделяется на Три Бога, но Един есть Бог, как единое на небесах сияет солнце».

Прославляя Православную, Единосущную и Нераздельную Троицу, благодарно будем исповедывать Бога — Отца — Сына и Святого Духа. Потому, что Бог Отец воззвал нас из небытия,

почтил образом Своим, не оставил и падших, а послал Единородного Сына Своего искупить нас от греха и его следствий, а также даровал и Пресвятого Духа, чтобы освятить нас. Бог Сын принял на Себя всю ответственность за наши грехи и всю тяжесть нашего падения, и для восстановления нас в первое совершенство облекся в человеческое естество наше, жил посреди нас, умер за нас и воскрес для нас. Бог Дух Святый, несмотря на бесприкладную святость Свою, не возгнущался нас грешных и осеняет благодатию Свою Церковь и все, что в ней, оживляет, укрепляет и врачует нас мертвых грехами в Таинствах, просвещает нас через вдохновенных Им пророков и апостолов, благоволит даже обитать таинственно в каждой душе верующей для приготовления ее в вечное жилище всей Пресвятой Троицы.

Будешь стремиться быть с Господом, чаще мыслить о Боге, радоваться, когда память о Боге приходит к нам, это значит благодать Божия посещает нас. Празднуя в этот день, просим Пресвятую Троицу о даровании нам милости и оставления согрешений наших, чтобы воспевать и поклоняться ей в духе и истине во веки веков.

† НИКАНОР, ЕПИСКОП МИХАЛОВСКИЙ.

Свячення пасок у михалівському кафедральному храмі.

Выступление митрополита Дорофея

НА ПЛЕНУМЕ МИТРОПОЛИЧЬЕГО СОВЕТА, ПРАГА, 9 АПРЕЛЯ 1981 г.

Пользуясь случаем очередного заседания пленума Митрополичьего Совета, мне хотелось бы в своем обращении к вам обратить ваше внимание на два вопроса: 1. Православная Церковь и личность человека и 2. Православие и мирское (секулярное) общество.

Вся библейская история проткана событиями, в которой человек принимает живейшее участие. Священная история приводит положительные черты человека, но не умалчивает и его слабости, грехи и отступление от Создателя. Все же человек стал посредником между Богом, одушевленной и неодушевленной природой. Только посредством человека почивает благословение на всех тварях. Потому-то все Обетования Божия обращены к человеку и его спасению.

«Человек дорог у Господа, весь мир подчинен ему. Мало того, сам Сын Божий сошел с небес на землю ради его спасения, ради примирения и обновления прерванного прежнего союза чрез грехопадение с Богом» (И. Кронштадский). И этим размышлением мы особенно заняты в течение Великого поста, когда готовимся душевно переживать со Христом Его Страдание, крест, смерть, а затем славное Воскресение. «Бог хочет, чтобы все люди спаслись и достигли познание истины» (1 Тиф. 2, 4). Около двух событий вращается вся библейская история, начиная сотворением и кончая его спасением, эсхатологией и кончиной мира. Человек имеет высокое назначение на земле, он одарен бессмертной душой, свободой и способностью мышления. При исполнении воли Божией он мог сотрудничать с Богом, развивая свои природные способности.

Человеку дана власть от Бога возделывать землю и окружающую его природу, проникать в тайны природы и недра земли, обращая все в общую пользу людям. Для правильной ориентации в своей деятельности люди получили в помощь Священное Писание. Руководясь им, люди должны искать Истину и руководиться ею. Этим они сознательно выполняют свое назначение и морально-христианской жизнью восходят к духовному совершенству. В искании Правды человек предпринимал разные методы философские, социальные, политические, религиозные и др. Дабы эти усилия осуществлялись для блага всех людей, человек должен был стоять морально высоко, контролируя свои поступки добросовестно и критически. Иначе он может способствовать беду, несчастье и даже смерть другим людям.

Добрые люди в своей гуманности и при раздельности в людях взглядов объединялись в одной общей цели — блага людей, мира и спокойствия их, создавая предпосылки для сотрудничества, чем достигается для всех общее благо. Этого и ожидает от нас Господь, а основанная им Церковь должна содействовать воспитанию людей к исполнению Евангельских заповедей. Спаситель повелевает Своим ученикам: «Идите и научите все народы . . . уча их соблюдать все, что Я повелел вам» (Матф. 22, 24; 28, 20).

Как добрый учитель становится идеалом для своих учеников, находящихся под его воспитанием, так или, лучше сказать, еще выше Иисус Христос стал идеалом для верующих людей, членов Церкви, которые находятся под вдохновением присутствия Христа. Какое огромное влияние имеет на душу человека это благодатное общение в молитве, в добрых делах и св. причащении. Бог видит все наши дела, слышит слова, помышления и испытует сердце. Обязанностью христианина является религиозной жизнью приближаться ко Христу. «Будьте совершени, как и Отец ваш Небесный совершен есть» (Мтф. 5, 48). Чем больше приближаемся своей жизнью ко Христу, тем сильнее ощущаем в себе действие свыше, благодатную помощь Божию.

«Никто не приидет к Отцу (то есть в познание Истины), только Мною», то есть чрез исполнение Евангельских заповедей. Спаситель указал нам Собой живой пример, как надлежит исполнять слово Божие. Но и Церковь с ее членами не должна оставаться только при формальном исполнении заповедей, но свою веру и любовь к Богу должна проявить делами для личного спасения и для блага остальных людей. Следовательно, жизнь христианина должна быть наполнена творческим духом, чтобы плод его трудов проявлялся делами, которые станут полезными как в Церкви, так и в обществе.

А теперь перехожу к теме: «Человек и мирское общество». На Церкви не лежит задача устанавливать светский порядок. Но Церковь обязана признавать и уважать законные права гражданского общества и выступать в защиту против нарушителей спокойствия и порядка в стране. Для нашего сосуществования, физического развития необходима поддержка со стороны общества. Чем больше выпускается обществом продукции, тем благосостояние людей ускоренно повышается. Если общество опирается на коллектив, тем его члены, соединив свои силы, ум и талант, имеют больше возможности преуспевать в увеличении продуктивности.

Реалистический гуманизм отклоняет самозамкнутость человека в рамках эгоистической цели, потому что все люди имеют полное право на жизнь. Никто не может ставить претензии развивать свои способности во вред другого человека. Оно противится Божьему и общественному порядку. Социалистический строй подчеркивает, что никто из граждан не должен пассивной ресистенцией (сопротивлением) наносить вреда обществу. Жизнь при социализме убеждает нас, что человек служит не только для данного времени, но также создает предпосылки для жизни будущих генераций, которые будут продолжать осуществлять намеченные планы на благо общества. Новая педагогика утверждает принцип, что единственно творческий труд для общего блага вдохновлен настоящей гуманностью. Такой принцип не является чуждым в Православии, а скорее оно поощряет людей общими силами создавать условия для счастливой жизни всех людей без исключения.

Земная жизнь уже от Бога так создана, что никто из людей не может обойтись без помощи другого. Все мы нуждаемся в одежде, питании и в других специальных службах, искусством которых мы не владеем. А специализирующийся в науках, технике и прочем не вынужден ли учиться у знающих ту или иную отрасль? Так состоится дело не только в житейских потребностях, но и в духовных подвигах. Начинающие духовную жизнь в подвижничестве сначала проходят испытание у опытного старца. А совершая молитвы, мы не молимся только о себе, но и о других людях. Вот образец молитвы Господней: «Отче наш», а не Отче мой. Легко совершенствоваться в коллективе единомысленных людей, здесь научаются любви к ближнему и своей ответственности за них. Поэтому и Иисус Христос определил как основной приказ на последнем суде деятельную любовь к ближнему. На ней Он поставил христианскую общность, ибо никто не может быть последователем Христа, если не проявит любовь к ближним.

Жизнь Церкви, ее членов основывается на вере, надежде и любви. Христос есть Глава Церкви. Следо-

вательно, кто почитает Главу, должен чтить также и Его тело, то есть Церковь. А Церковь есть общество всех правильно верующих християн. Поэтому путь ко Христу ведет посредством ближних. Сам Спаситель не жил уединенно, но неустанно в общении с учениками и в окружении людей. Не одобрял преступления, но наставлял и изобличал, а непристойность в храме бичем изгонял. А если Он так много терпел, то только потому, что люди не пожелали исправить преступления. И Апостол Павел напоминает нас: «носить бремена одни другим» и быть одни другим членами (Рим. 12, 5). Но члены тела тесно объединены и только так тело-организм человека может нормально развиваться и совершать свое назначение.

Каждый человек имеет свои личные преимущества как в мирской, так и в религиозной жизни. Сотворен по образу Божию и по подобию и является общественное существо, а свои способности может и должен применять не только в личную, но и общественную пользу всех. Ибо и Бог Промышляет о всех людях, а не только о «избранных». Это напоминает и нас иметь интерес о благо всех людей. Православие и ведет своих верующих в таком направлении — к гуманности, сочувствию к каждому человеку.

ВЫБОРЫ В КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОРГАНЫ ВЛАСТИ

Наша страна — Чехословацкая Социалистическая Республика — основана на демократическом способе государственного строя. При доминирующем положении наций чехов и словаков живут и национальности. Но государственная Конституция обеспечивает всем права на их приличное существование и участие в наивысших органах власти. На эти высокие функции выдвигаются люди сознательные, безупречной гражданской жизни, интеллектуально развитые, заслуживающие доверия. Сознательность и всецелая преданность своей Отчизне наивысших представителей власти и депутатов дает импульс к достижению гигантических результатов всестороннего развития нашей Родины — ЧССР. Всеобщая интеграция трудящихся и интеллигенции осмыслена и сознательна, ибо служит всеобщему благу граждан. А такого рода сознательность труда есть разумный путь к ясной цели. Всеединство и стремление к общему благу есть возвышенная гуманность, интуиция жизненного стремления.

Общая этика говорит: «вне сознания нет и истории в полном смысле слова». Только при наличии сознания правильного жизненного идеала общество может достичь наиболее выдающихся успехов. Эти достижения назначаются не только на данное время, но определяются и для будущих генераций, которые естественно идут нам на смену. Мы являемся очевидными свидетелями гигантических достижений нашего общества от победного Февраля 1948 г. Одним мановением руки все это не пришло, но строят его мозолистые руки трудящихся, талантливые интеллектуалы, интеллигенция под мудрым руководством нашего общества. Православная Церковь в своей исторической миссии в интересе всего народа, нашей страны, будучи проникнута живым чувством такой любви к нашему народу, оказывала и оказывает вместе со всеми нашими верующими, духовенством и Архиереями поддержку нашему социалистическому обществу. Священный Синод нашей Церкви с любовью призывает посредством конституционных органов духовенство и верующих манифестационно пойти на выборы за кандидатов Национального Фронта. Силы нашего духа сосредоточены внутри, но должны свободно и убедительно проявиться наружу.

Сегодня мы здесь исполняем сверенные нам дела в нашей среде — церковной и гражданской. Теперь нам надлежит проявить действенную любовь к людям по заповеди Христа. Следовательно, это есть наша обязанность, а не какой-то «дар» общества, которое предоставляет нам широкую возможность развития в каждом отношении. Это будет проверкой нас, в какой степени нами осмыслено свое назначение. Современность и наше отношение к обществу связано с конкретностью нашей жизни. Как християнин, я должен сознательно исполнить Божию заповедь, проявив искреннее отношение к ближним, к обществу.

Проголошення

ЧЛЕНІВ МИТРОПОЛИТНОЇ РАДИ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ З НАГОДИ ВИБОРІВ У ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ОРГАНИ

Як члени Митрополитної Ради Православної Церкви в Чехословаччині, ми повністю свідомі своєї співвідповідальності за щасливе і мирне життя всіх громадян нашої соціалістичної країни. Наша генерація проживає в період великих і прогресивних суспільних перетворень, які відкривають людству нові горизонти і можливості. Як віруючі люди, ми разом з усіма співгромадянами радуємось з того, що XVI з'їзд КПЧ дає всьому нашому суспільству нову реальну програму, здійснення якої закріпить життєву впевненість. Таким чином, кожному громадянину, а в тому числі і нам, членам Православної Церкви, дані широкі можливості для розвитку власних здібностей на користь суспільства.

Православні вірники поділялися на визволенні нашої країни, многі з них поклали своє життя за Вітчизну. Ми знаємо, яку ціну має мир, а тому ми цінуємо, що одною з головних засад нашого нового соціально справедливого суспільства є боротьба за мир, боротьба за право людини на життя. А тому ми також виступаємо за програму виборів, яку пред'являє нашим громадянам Національний Фронт. Наші віруючі йдуть за голосом Священного Писанія, а тому в соціалістичному суспільстві вони є між тими, які намагаються чесно працювати, створювати атмосферу довіри і любові, бути чесними і самовідданими. Святий апостол Павло нам послідовно ставить на серце: «Беріть на себе бремена одні від других, бо так виконаєте закон Христа» (Гал. 6, 2).

Ми глибоко пересвідчені, що віруючі нашої Церкви допоможуть тому, щоб вибори у представницькі органи стали маніфестацією єдності нашого народу в боротьбі за мир, будівничу працю і поглиблення взаємодовір'я.

Прага, 9 квітня 1981 р.

„Боже освяти их истиною Твоею" (Иоан 17, 17)

СЕДЬМАЯ НЕДЕЛЯ ПО ПАСХЕ, СВ. ОТЦОВ

«Препрославлен еси Христе Боже наш, светила на земли Отцы наши основавый и теми ко истиней веры вся ны наставивый» (Тропарь).

Святая Православная Церковь Христова, Мать наша, ведет нас, детей своих, уже не к подвигам усиленного поста и молитвы, покаянным воздыханиям, но оглашает и утешает нашу душу священными радостями — пасхальными и праздничными песнями, глаза наши возводит от земли на небо за Вознесшимся Спасителем, и мы под влиянием сих славных и всехвальных торжеств становимся достойными преемниками Св. Отцов, память которых мы ныне молитвенно совершаем.

В течение шести недель нам преподавалась наука о всепрощении: «ненавидящим нас простим вся воскресением». Сорок дней каждая православная душа должна была чувствовать невидимое явление Воскресшего Господа в глубине своего сердца. Как иногда Он являлся первым ученикам, так и теперь некоторым благодатным образом является Он, Спаситель наш, и нам и наполняет наши сердца радостью, — сопровождает нас, как Своих учеников Луку и Клеопу, в духовный Эммаус — в Церковь Божию. А ныне держась, как верные дети за св. Ризу Матери Своей — Православной Церкви Христовой, вспоминаем сонм Св. Отцов, чтобы, проникнувшись их духом благочестия и ревности, направиться с верой мысленно к Сионской Горнице, где через Спасителя нашего Иисуса Христа, — ниспосланный Утешитель говорит странными языки, простых рыбарей научает проповедывать величия Божия и начинает Царство Благодати.

И не напрасно особенно ныне, перед Сошествием Св. Духа, Св. Православная Церковь указывает на Св. Отцов и молитвенно прославляет их. Ради их непоколебимой твердости в исповедании веры Христовой от ныне и до века Св. Православная Церковь поет: «Но собор иже в Никеи Сына Божия Тя проповеда Господи, Отцу и Духу Сопрестольна». Св. Отцы и теперь нам помагают в деле нашего спасения. Своим оставленными для церковных Богослужений молитвами возгревают в нас дух чистоты, правды и истины.

Св. Православная Церковь находит полезным молитвенное прославление славных борцов, неустрашимых защитников веры Христовой. Все они были под особенной благодатью Божией — Дух Св. обогатил их силою благодати благочестно-мудренно низложить безбожное ложное учение еретиков, сохранив себя и нас в истинной вере Христовой. От них мы приняли Символ св. Веры, — который и теперь, как Божию спасительную истину, мы держим и исповедуем. Довольно спомнить несколько более известных из 318 г. Св. Отцов Первого Вселенского Собора, какими были — св. Афанасий Великий, св. о. Николай, св. Антоний Великий, св. Спиридон Тримофунский,

св. Пафнутий и другие. Они были «храмом Бога живого», и как сказал Бог: «вселюся в них и буду жить с ними» (2 Кор. 6, 16).

По истине, Бог пребывает в простых сердцах. Слово Божие говорит: «и буду им в Отца и тии будут Мне в сыны и дщери» (2 Кор. 6, 16). Это слово говорит и о нас, вышедших из купели св. Крещения и через него породнившихся с Отцом Небесным. Неисказанным счастьем для нас есть то, что мы включены в число детей Божиих и под руководством св. Матери нашей — Православной Церкви идем истинным путем в вечную Отчизну — Царство Небесное.

Св. Отцы за истину Веры Христовой страдали, претерпевали поругания, побои, узы, темницы. Невольно перед нами выростает вопрос — откуда у них взялось столько мужества и ревности, что они неизнемогли и не ослабели. Ответ дает нам св. Евангелие, что благодатная Молитва Сына Божия укрепляла их в твердости исповедания св. Веры Христовой в той полной чистоте, в какой они получили от св. апостолов. Иисус Христос, молясь Отцу Небесному за Своих Учеников, говорил: «Я о сих молю: не о вем мире молю, но о тех, которые Ты дал Мне... Отче святый, соблюди их во имя Твое... не молю, чтобы Ты взял их от мира, но чтобы сохранил их от неприязни, от зла... Освяти их истиною Твоею: Слово Твое есть истина... Не о них же только молю, но и о верующих в Меня по слову их» (Иоан 17, 15—20). Сила этой молитвы не ослабела и в наши дни, будет действовать для наших потомков и даже до скончания века. С верой мы можем сказать, что Господне Всевидящее Око созерцает всех нас, православных верующих, во Имя Его. Милость Божия нас сохраняет от неприязни, зла, трудности и печали на нашей жизненной дороге и помагает нам достигнуть как земного счастья, так и вечной блаженной жизни в Царстве Небесном.

Прот. Василий Мандзюк.

Святий пророк Амос

Історія Церкви Божої засвідчує, що Господь Бог у проповідуванні своєї святої правди людей не вибирає за походженням чи освітою, але за їх чистотою і щирістю серця та душі. Наочним прикладом цього факту є, крім новозавітніх апостолів — рибарів, і старозавітній пророк Амос, пам'ять якого Православна Церква вшановує 15 червня. Амос був пастирем (1, 1), займався також садоводством (7, 14). Походив він з Текої, яка в часі розділення Ізраїлю належала до Юдейського царства. На пророчу службу покликав його Бог в часі панування царя юдейського Уззії і за днів Єровоама, Йоашового сина, два роки перед землетрусом (1, 1). Отже, це відбулось в половині восьмого сторіччя перед народженням Ісуса Христа. Божествен-

ні слова він пророкував особливо в Бет-Елі, який входив у склад Північно-Ізраїльського царства. Тут стояв олтар золотого теляти, перед яким ізраїльтяни приносили свої жертви.

Амосове пророкування записане в книзі, що має дев'ять частин. Загальний зміст цієї книги є проповіді-покарання на адресу передусім Північно-Ізраїльського царства. Однак виступає він і проти Юдейського царства та проти інших поганських народів. Останні рядки Амосової книги повідомляють про спасіння дому Якового на горі Сіоні і про повну ліквідацію його ворогів.

Св. пророк Амос свою книгу починає словами: «Загримить із Сіону Господь, і з Єрусалиму Свій голос подасть, і впадуть пасовища пастущі в жалобу та всохне вершина Кармелу» (1, 2). Цими словами Амос хоче наблизити опоганеним ізраїльтянам страхіття катастрофи, яка настане тому, що вони зрадили Бога і разом з поганськими народами вбивають правду і справедливість. Адже, крім відступлення від справжнього боговшанування, чинять насилля, пригнічують бідних і проживають поганське життя. Вони не хочуть слухати батьківський голос Бога, проповідуваний їм через Мойсеїв завіт і пророків. Тому Господь гнівається і «загримить» на них. Морально-релігійно сліпих і глухих ізраїльтян доторкнеться словами, що «впадуть пасовища постущі в жалобу та всохне вершина Кармелу». Для ізраїльського народу це означає велику катастрофу. Адже їх базою, ба навіть єдиною обживою є сільське господарство, зокрема скотарство. Околиця вершини Кармелу була найбільш врожайною. На Кармелі були найкращі пасовища. Засуха в цій області означала голод і велике нещастя для народу.

На ізраїльтян надійде велике нещастя через нечисть їх гріхів. Адже «за срібло вони продають справедливого, а за чоботи — вбогого. Вони топчуть у земному поросі голову бідних, а дорогу сумирних викривлюють» (2, 6—7). Це все робили тому, щоб хоча б зовні своїм життєвим рівнем вирівнялись із сусідніми поганами. Тому створюють ідеологію, яка розбиває єдність віри і справжнього Бога, чим самим розділяють вибраний народ на юдейський і північно-ізраїльський. Таким способом вони віддаляються від Старозавітньої Церкви, від її завітів, Божої волі і йдуть до пропасті. Відповідальність за це понесуть всі ізраїльтяни і особливо ті, що чинять на народі фізичну і духовну розправу і які запроваджують фальшиве боговшанування. Вони вже не прагнуть бути з Богом, не хочуть знати його правду і справедливість. Вони забувають про Божі благодаті, про те, що Бог їх вивів із землі Єгипетської і дав їм землю аморейців. І успіхи, які вони досягають в своєму житті, не приписують силі і благодаті Божій, але собі самим. Вони хочуть доказати, що своїми власними силами здібні жити так, як і сусідні поганські народи. Оскільки соціально вони на це нездатні, пригнічують бідних, а коли не досить і цього, щоб могли показатися перед світом, то «стелять одіж заставлену, щоб півлежати при кожному жертвеннику, і п'ють в домі Бога свого вино від покараних» (2, 8). Вони свідомі того,

що не роблять за волею Божою. Вони порушують угоду з Господом. Ізраїльтяни все це добре знають і навмисно порушують угоду. Бог з їх синів зробив пророків і назореїв. «А ви назореїв поїли вином, а пророкам наказували й говорили: «Не пророкуйте!» (2, 12). Тому прийде на них кара така, що «і згине й в моторного втеча, і потужний не втримає сили своєї, а лицар свого життя не врятує» (2, 14).

Господь допустить кару на Ізраїль через руки його ворогів: «Господь Бог заговорить, — хто пророкувати не буде? Розголосіть над палацами в Ашдоді, і над палатами в краї єгипедському, та й скажіть: Позбирайтеся на горах Самарії і побачте велике збентеження в ній, та утиск в ній! І правдиво не вміють робити вони, — говорить Господь, — насильство громадять та грабунок в палатах своїх. Тому так Господь Бог промовляє: Ворог оближе навколо цієї землі, і скине із тебе він силу твою, і пограбовані будуть палати твої» (3, 8—11). Господь, знищивши Ізраїль, знищить і ідолопоклонство: «Бо в той день, коли Я покараю Ізраїля за провини його, то Я покараю за жертвенники Бет-Елу, — і будть відрубані роги жертвенника, і на землю попадають» (3, 14).

Пророк Амос дуже гостро виступає і проти ізраїльських жінок, які своїми грішними претензіями вимагають від своїх мужів, щоб ті ще більше пригнічували бідних, щоб могли жити розкішне життя. І через те, що Ізраїль зазнав вже багато Божих кар і не виправився, тому пророк закликає його, щоб готувалися на суд і кару перед Богом своїм.

Майбутнім Ізраїлю є суд і кара. Однак це не має бути його остання подія. Бо кара є результатом грішних діл. Зміниться на ліпше життя ізраїльтян, зміниться і їх положення. Тому пророк закликає їх покаятися: «Шукайте добра, а не зла, щоб вам жити, і буде із вами Господь, Бог Саваоф, так, як кажете ви. Ненавидьте зло й покохайте добро, і правосуддя поставте у брамі, — може, змилується Господь, Бог Саваоф над рештою Йосифа» (5, 14—15).

Многі з ізраїльтян зголошувались до справжнього Бога, але їх життя, як і саме богослуження, були проти волі Божої. Вони гадали, що коли будуть голоситись до віри в справжнього Бога, то в день Господньої кари будуть збережені, а погани — покарані. Однак пророк виводить їх із цієї помилки: «Горе тим, що жадають Господнього дня» (5, 18). Для вас це подібне, як «коли хто утікає від лева, — і ведмідь спотикає його» (5, 19).

«Зненавидів Я, обридив Собі ваші свята, і не нюхаю жертов ваших зборів. І коли принесете Мені цілопалення та хлібні жертви свої, Я Собі не вподобаю їх, а на мирні жертви ваші із ситих баранів — не погляну... Усунь же від Мене пісень своїх гук, і не почую Я рокоту гусел твоїх, і хай тече правосуддя, немов та вода, а справедливість — як сильний потік» (5, 21—24).

Яке актуальне Амосове пророкування і в християнській Церкві двадцятого

сторіччя! Скільки християн зневажає правду і справедливість. Скільки християн приживляється на праці інших? Скільки з них не шукає правду і справедливість, але лише свій прибуток і силу? Скільки християн є експлуататорами і пригнічувачами бідних і безборонних? Скільки з них виконують лише формально свої християнські обов'язки, і скільки з них через свої позиції і суспільне положення живуть поганський спосіб життя? Вони не глядають правду і справедливість, але силу і славу.

Чи не маємо мати страх з дня Господнього? Адже кожне насилля, гніт, обман і лицемірство є лише тимчасовими. Ми свідки того, що в світі народи не хочуть жити в гніті. Революційні перетворення людського суспільства — нестримні і ясно свідчать, що кожен експлуататор раз зазнає день розрахунку. В своєму житті ми бачимо, що і обмани, брехні та беззаконня тривають тільки певний час. До того часу, доки суспільство на це не прийде і своїми законами заборонить дальше поширення гріхів.

Перед законами суспільства часом можна скриватись, але перед Богом ні. Коли ми робимо зло свідомо, то мусимо собі усвідомити, що Бог нас не карає моментально через те, що не видить наші діла, але тому, що Він — милосердний і дає нам час для покаяння. Час на духовне лікування. Адже Бог не хоче смерті грішника. Ми, віруючі, усвідомім собі, що наш час є час нашого самовиправлення, то використаймо його. Не обманюймось тим, що коли грішимо, то ми ліпші за тих, що Бога і Його закони не знають. Щоб нас не стосувалися слова Амоса «кара в день Господень», як старозавітніх ізраїльтян. Ми робім так, щоб у нас текло право, як вода, а любов і справедливість, як тривала ріка. Лише так ми здобудемо благодать Божу і радість з повноти наземного і вічного життя.

Мілан Герка.

Св. Григорій Палама — великий учитель аскетизму

Св. Григорій Палама належить до визначних аскетів християнського світу, якому в минулому і в православному богослов'ї не присвячувалась належна увага. Лише вивчення його життя і діяльності останніми роками показало на важливе значення цього святого для богослов'я і християнського життя взагалі.

Св. Григорій Палама народився близько 1297 р. і вже змолоду був схильний до монашеського життя. Спочатку він жив у молитвах і пості на горі Афон, а потім був обраний єпископом для міста Солунь.

В той час східне монашество мало і багату традицію та духовний досвід. Многі з аскетів, названі в слов'янських православних церквах п о д в и ж н и к а м и, *залишили за собою велику літературну творчість, що засвідчує багатство їх духовного життя. Григорій Палама централізує в собі це велике духовне багатство.*

Діяльність цього аскета припадає до періоду, коли вплив Ренесансу проникає із Заходу у Візантійську імперію. Самотній Захід під впливом Ренесансу проживає одну з найрадикальніших змін в історії. Для християнства виникає питання, чи т. зв. «новий час» не розкладе основу християнства або чи разом з цим новим напрямом буде мати місце в житті людей християнської етики, яка надприродного походження і яку нам дарував сам Ісус Христос? Це питання, на які знаходимо відповіді у творіннях св. Григорія Палами.

Св. Григорій передусім відомий як вчитель містики, тобто духовності. У своїй богословській доктрині виходить з етичної практики християнства і створює узгодження між догматикою і християнською етикою. Містичне життя означає для Палами життя самого Бога в нас. Вже самою ціллю, для якої Бог створив людину, було, щоб людина була учасником Життя, тобто щоб була в постійному єднанні з Богом. Однак прародичі Адам і Єва гріхом нарушили цю єдність. Втіленням Сина Божого кожному з нас дана можливість повторного єднання з Богом. Але для того безумовно потрібна діяльність і співпраця людського єства, творче зусилля кожного з нас здобути єдність з Богом, яку можемо досягти єдино лише посередництвом Христа. Дух Христа мусить настільки проникнути нашу людську природу, щоб наше духовне життя було у згоді з словами апостола Павла: «. . . і не живу вже я, але живе в мені Христос» (Гал. 2, 20).

Для досягнення спасіння, за св. Григорієм Паламою, необхідна радикальна переміна людського життя в краще. Головним засобом, що веде до возз'єднання людини з Богом на основі власної духовної практики, св. Григорій вважає молитву, яку він розуміє в розмову між Богом і людиною.

В цьому зв'язку треба нагадати, що часто в нашому духовному житті доходить до непорозуміння молитви, коли християни у своєму серці не проживають смисл молитви, але говорять її механічно. Це з точки зору св. Григорія Палами неправильне. Така поверхова молитва не веде до спаси. Навпаки, лише молитва, виринаюча із серця християнина, є тим правильним засобом, який веде до єдності з Богом.

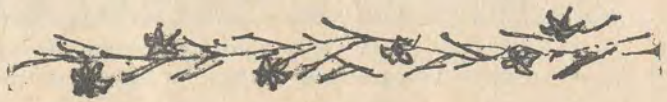

Місійне послання священика на приході

За останніх десять років Всесвітня Рада Церков зорганізувала кілька видатних симпозіумів з метою висвітлення теологічної праці і рішення проблем, які торкаються місійної праці Православної Церкви. І наша Православна Церква, як член ВРЦ (центр в Женеві), бере активну участь в цих симпозіумах і в своїй праці намагається застосовувати многі корисні імпульси, які вийшли із цих трудових зустрічей передових ієрархів і теологів Церкви. Один з таких симпозіумів відбувався у Празі на тему: «Біблія і богослуження», про що ми писали в нашій церковній пресі. Нещодавно подібний симпозіум відбувався в монастирі Жічі (Югославія) 21—25 вересня 1980 р., який займався місійним посланням священика на приході. Сербська Православна Церква, як гість, приготувала дуже добрі умови для праці цього симпозіуму. За ВРЦ в Женеві був присутній один з її секретарів, бувший професор Бухарестського богословського факультету прот. проф. д-р Іон Бріа. В симпозіумі взяли участь і представники дохалцедонських церков. За нашу Православну Церкву в симпозіумі взяв участь митр. прот. Михайло Кернашевич, директор уряду Єпархіальної Ради Православної Церкви в Пряшеві.

Перед початком симпозіуму відбулась коротка богослужба з прошенієм Св. Духу, щоб поблагословив працю учасників цьогорічного зібрання. Митрополит Еміліанос і прот. д-р Бріа наблизили присутнім зміст і конкретну програму симпозіуму, тему, реферати і інші умови роботи, а одночасно було подано інформацію про результати діяльності Комісії по світовій місії й євангелізації, зокрема про результати зборів, які відбулись в Фельбурні (Австралія) на тему: «Да будет Царствіє Твоє».

Головною темою симпозіуму в Жічі було: «Проповідування і навчання православної віри сьогодні». Із зачитаних промов наведемо хоча б декотрі: митр. Еміліанос говорив на тему: «Проповідування під час богослуження і в культурі»; д-р Харакос на тему: «Вчительська і проповідницька служба священика»; д-р А. Радич на тему: «Проповідування Євангелія, богослужбова мова і культура» і т. д. На заключення симпозіуму був виданий документ, із змістом якого знайомимось у цій статті.

У вступі документу підкреслено, що представники православних і дохалцедонських церков зійшлись тому, щоб вирішити питання, пов'язані з проповідуванням і вивчання православної віри в сучасному. В першій частині документу під назвою: «Священик і проповідування Євангелія» говориться, що в дусі біблійного і святоотцівського погляду на поставлену проблему священих має бути зміщателем Євангелія Господа нашого Ісуса Христа, як радісної вісті спасіння. Все, що священик робить і чим є, є звіщанням Євангелія, все це має виходити з його єства, з його глибокого переконання і віри, тобто з його внутрішнього духовного життя. Бо існує невід'ємна пов'язаність між тим, що священик проявляє назовні, і тим, чим живе внутрішньо, і постійна динаміка між його впливом на Божий народ і його молитовним життям. Вказав на це вже апостол Павло у своєму посланні Тимофею, а про це коротко виражено і в тексті Діянь апостольський, де сказано: «Пильнуйте себе та всієї отари . . .» (20, 28). Це основна риса православного священика, який у світі зустрічається віч-на-віч з многими складними проблемами цього світу і має бути носієм перетворення і перевтілення цього світу. Життя священика має випромінювати перед народом, який таким способом вступає в общину з Триєдиним Богом.

В дальшій частині документу підкреслюється особливе зношення між єпископом і священиком, бо і це має велике значення для проповідування Євангелія в житті Церкви. «Це не має бути пустослів'я, але проповідування самого життя, смерті і воскресення Ісуса Христа посередництвом безперервного життя Церкви». Для здійснення цієї духовно-пастирської праці треба мати на увазі такі факти.

Передусім те, що священик є представником єпископа на конкретному місці, але є священиком за силою свого положення і за своєю таїною священства, тому єпископ разом з священиком відповідальний за поширення цієї традиції. Діяльність священика, яка полягає передусім у духовно-пас-

Преосвященніший владика Никанор нагороджує правом носити митру о. прот. Яна Хому, директора Єпархіальної Ради.

тирській і вчительській роботі, не має обмежуватись лише на адміністрацію, на посвячування і рукополагання як особливі випадки, але має бути спрямована на все релігійне життя Церкви і наведені приклади мають бути включені до загального потоку пастирської служби єпископа. Наочно це видно передусім на хиротонії, яка має тривалу вартість і силу через літургію і святості, які священик виконує. Про цю справу в наведеному документі сказано: «Важливість цього відношення між єпископом і священиком для правильного проповідування Євангелія найбільше б'є в очі під час хиротонії, коли єпископ кладе на руки новосвященика Агнец (Тіло Христове) із словами: «Візьми цей завдаток і хорони його аж до другого приходу Господа, бо тоді будеш перед Ним суджений». Сьогодні, в час «кризи слухняності», коли правильне проповідування є в небезпеці, священик має бути дисциплінованим і слухняним у виконанні своїх духовно-пастирських обов'язків під веденням свого єпископа, який відповідальний за життя всієї помісної Церкви. Це значить, що вони обидвоє — і єпископ, і священик — мають бути дисциплінованими і мають мати глибоке чуття відповідальності за проповідування віри. В цій службі єпископ має бути отцом духовного і його родини, своєю вчительською службою має підтримувати священика, а священик має поважати цю батьківську любов і поміч. Цю взаємність і єдність дуже гарно виразив св. Ігнатій з Антіохії: «Є одне тіло нашого Господа Ісуса Христа і одна чаша в єдності Його крові. Одним є жертвенний олтар, як один є єпископ з пресвитером і дияконами, моїми співслужачими. Щоб ви робили все за Божою волею все, що робите» (Філад. 4). Подібних висловів цього св. отця є дуже багато. Перегукуються з ними в цьому смислі і слова ап. Павла: «Не занедбуй благодатного дара в собі, що був даний тобі за пророцтвом із покладенням рук пресвитерів» (1 Тим. 4, 14).

Проповідування Євангелія зумовлене також правильним відношенням між священиком і народом Божим. Православний священик установлений на конкретний приход, і цей його зв'язок має бути тривалим. Правда, з точки зору «економії» (зважання на умови і потреби) в Церкві дозволено в декотрих випадках переміщення священика з одного приходу на інший, але одночасно вказується, що між священиком і народом Божим є подібний зв'язок, як в подружжі, а тому тут має бути глибока близькість і старання священика про загальне життя народу Божого у приході.

Дальшим важливим фактором є те, що священик разом з віруючим народом є виконувачем св. Літургії і інших богослужень та чинів. Про це в заключній частині документу сказано так: «Справжньою участю в літургії віруючі беруть участь у вченні, житті, смерті і воскресенні Ісуса Христа, що є справжнім змістом того, що ми проповідуємо. Іншими словами, сама літургія є проповідуванням євангелія живим і досконалим способом. А це глибоко торкається і православного священика». За нашим вченням, свята Літургія не відбувається для священика, не виконує її лиш він сам, але цілий народ Божий. Священик має право вести це літургійне

зібрання народу Божого. Проповідування слова Божого не має бути занедбоване або відділюване від відбування святої Літургії, бо проповідування слова Божого і його тлумачення є невід'ємною частиною Літургії. Існує тісний зв'язок між навчанням вірі і приношенням жертви, що бачимо і на житті Ісуса Христа, Який насамперед вчив, а потім Сам Себе пожертвував за всіх і за все. З цього випливає важливе духовно-пастирське завдання: віруючих треба виховувати так, «щоб могли розуміти тому, що діється на святій Літургії і таким чином вони порозуміють Літургію як проповідування Христа». Це передумова того, щоб віруючі були не лише присутні на Літургії, але і щоб в ній повністю брали участь, щоб активно проживали все те, що в Літургії відбувається, і щоб приймали свідомо те, що Літургія дає. Всі — діти і старики, мужі і жони — мали би знати церковні пісні і розуміти їх зміст, щоб це не була лише справа обраних, справа «еліти», але справа всього літургійного зібрання, кожного віруючого. Тому необхідно, щоб Літургія служилась на мові народу, бо це найважливіша передумова живої участі на Літургії. Поки мова йде про саме проповідування, священик має щонайбільше наблизити слово Боже реальності щоденного життя, що, однак, не означає зміну вчення Церкви, яке мусить залишитись незміненим, бо його дійсність тривала. Ця справа вимагає справедливу і свідому підготовку священика як з боку змісту, так і з боку менталітету і здібностей слухачів. Занедбовування слова Божого, навчання вірі канонічні правила вважають причиною суспендації священика, бо цим самим нарушується гармонійне духовне зростання віруючих у вірі і це загрожує їх спасінню.

(Далі буде).

Прот. Ш. Пружинський.

Екуменічний храм християнського возвеличення Бога

(Продовження)

У дворі храму патріарх Єрусалимської Православної Церкви на Великий четвер по літургії св. Василія Великого, яку служить з 12 священиками, виконує обряд вмивання ніг (див. план сучасної будівлі храму св. Гробу). Цим самим він наподібнює Спасителя нашого Ісуса Христа, який вмивав ноги своїм ученикам і заповідав їм це ж саме робити як приклад братерської і щирої любові (порівняй: Іоан 13, 4—17). Перед цим цей образ відбувався на дійсному місці вмивання ніг — у Вечерадлі (Сіонській сіні). На високому п'едесталі, на якому приготовані місця для сидження для патріарха і 12 священиків, цей обряд проходить так, що архідиякон читає св. Євангеліє від св. Іоанна, ті частини, які мають стосунок з цією подією, вилишаючи ті місця, в яких описано розмову Ісуса Христа з апостолами. Читає ці частини патріарх. На слова св. Євангелія, які читає архідиякон: «...почав вмивати ноги ученикам і втирати рушником...». патріарх роздягає із себе за допомоги дияконів верхні ризи і опоясується шовковим фартухом. Починає вмивати спочатку наймолодшому священику так, що лівою рукою ллє із срібного глечика воду на праву ногу священика, під якою є піднос, а з правою рукою втирає. Кожному священику він вмиває лише одну ногу, а після того втерту ногу цілує, а священик, в свою чергу, цілує руку пат-

ріархові. Після проповіді на тему дня, патріарх благословляє все чотири сторони і народ трикирою (трисвічником) і кропить водою, що залишилась після вмивання. Потім патріарх, вже у належних ризах за супроводу духовенства під спів церковних пісень і дзвоніння йде у свою резиденцію.

Двір храму з правої сторони оточують каплиці, а саме каплиця вірменська, каплиця коптська і біля фасаду самого храму каплиця мук. Ця каплиця побудована на тому місці, де терпляча Пресвята Богородиця стояла, коли на хрест прибивали Її Божественного Сина. З лівої сторони двору храма знаходиться грецька каплиця св. Якова, каплиця Марії Магдалини і каплиця 40 мучеників, над якою є дзвінниця.

Увійшовши через могутні двері до притвору храму, з лівої сторони знаходиться місце храмової сторожі. Як першу Святиню прочанин помітить «Камінь Помазання», який є негайно за притвором.

З правої сторони від цього каменя ведуть могутні сходи на Голгофу. «І, нісши Свого хреста, Він вийшов на місце — Череповищем зване, по-гебрейському Голгофа. Там Його розп'яли . . .» (Іоанн 19, 17—18). У голгофській каплиці знаходиться під православним олтарем, що стоїть на чотирьох мармурових стовпах, заглибина, в якій був закопаний св. Хрест. За олтарем є великий хрест, а навколо нього зображені Пресвята Богородиця і св. Іоанн Богослов. Ціла каплиця обкладена мармуром, лише з правої сторони від олтаря видно через малий отвір природню скалу, в якій є заглибина. Ця заглибина виникла внаслідок землетрусу в момент смерті Ісуса Христа. В каплиці є і римо-католицький олтар, вправо від місця, де стояв св. Хрест. Засвячений він прибиттю на хрест, що зображує і великий образ на стіні за цим олтарем. Між православним і римо-католицьким олтарем є невеличкий вірменський олтар. В голгофській каплиці нема денного світла, цю велику Святиню освітлює безліч вічних світил.

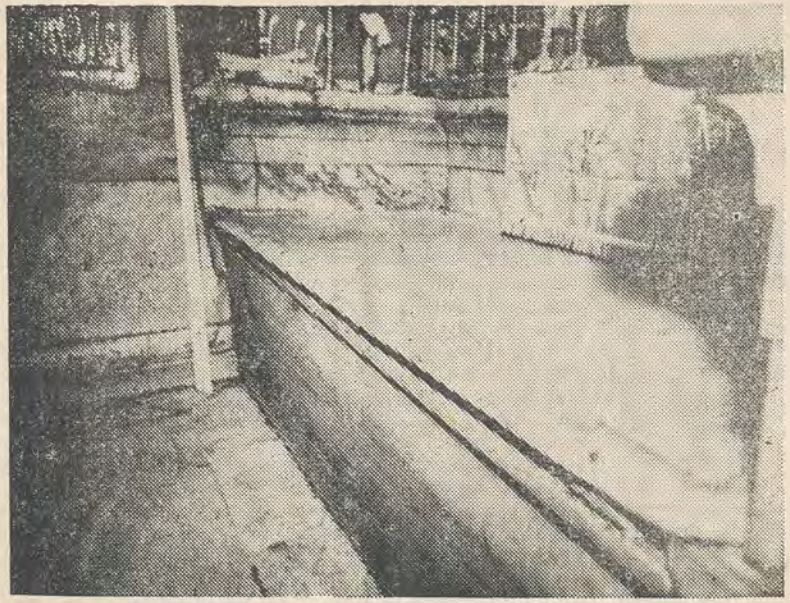

Св. Гріб Господа нашого Ісуса Христа.

Патріарх і єпископи на Голгофі служать без митри, на знак того, що на цьому місці зазнав найбільшого приниження Ісус Христос.

Під Голгофою, під православним храмом знаходиться каплиця Адама, в якій помітно продовження тріщини з Голгофи. Традиція говорить, що Адам тут був похоронений і в часі розпинання Пречиста Кров Христа протікала через цю тріщину на щелей Адама і тим самим вмила першородний гріх наших прародичів. За цією традицією, в православних храмах на хресті ще зображений щелеп і перехрещені дві кості.

«. . . Йосиф з Ариматії . . . прийшов і взяв тіло Ісусове» (Іоанн 19, 38). Повертаючись назад з Голгофи, прочанин знову опиниться біля «Каменя Помазания». Цей камінь, на якому було помазане пахучими оліями Тіло Господнє, обкладений мармуровими плитами біло-рожевого кольору. Навколо нього є ще мармуровий рам, на якому грецькою мовою витесаний тропар: «Благообразний Йосиф с древа снем . . .» Над каменем висить 8 вічних світил, що належать православним, римо-католикам, вірменам і коптам.

Біля «Каменя Помазання» відбуваються торжественні вітання в святкові дні біля входу до храму св. Гробу єрусалимського православного патріарха разом з єпископами і духовенством святогробської общини.

З лівої сторони від «Каменя Помазання» знаходиться місце, де стояли св. жени з Пресвятою Богородицею і дивились на помазання Тіла Господнього. Це місце визначене круглою мармуровою плитою й огороджене решіткою. Висять над ним вічні світила.

Переходячи від цього місця через колонаду, прочанин опиниться у великому храмі — ротунді Анастасіс, де в центрі є найсвятіше місце на цілому світі, — каплиця св. Гробу. «. . . і поклав Його в гробі, що в скелі був висічений, і що в ньому ніколи ніхто не лежав» (Лук. 23, 53). Місце триденного відпочинку Пречистого Тіла нашого Спасителя розподілене на дві частини, а саме — каплицю ангела і самотній св. Гріб. Вся каплиця св. Гробу обкладена мармуром, лише через дві побічні круглі віконця видно природну скалу. Через кількаразову реконструкцію каплиця св. Гробу сьогодні вже втратила свою первісну круглу форму. Кусок каменя, яким був закритий і запечатанний св. Гріб, знаходиться в мармуровій вазі посеред каплиці ангела. Цілий камінь, який лежав перед св. Гробом, можна було видіти ще в 4 і 6 сторіччі, але напевно під час владарювання каліфа Гакима Біамріллага був розбитий на кусочки. Його частини або були вкрадені, або втратились, крім одного куска. В цій каплиці висить кілька десяток вічних світил, що належать православним, римо-католикам, вірменам і одна коптам. Через вузький прохід входиться в св. Гріб, який освітлений лише вічними світилами. Св. Гріб довгий 2 м, широкий один з половиною метра. Половину з нього займає похоронне ліжко, покрите білою мармуровою дошкою, ним же вкриті і стіни. Навколо на стінах витесаний грецькою мовою тропар: «Яко Живоносец, яко рая краснейший . . .» Над ліжком висить православна ікона Воскресенія Христова, а біля неї зліва — ікона римо-католиків, а з правої сторони — ікона вірмен. Навпроти входу до св. Гробу висить ікона Пресвятої Богородиці, яка дивиться на похоронне ліжко.

Щодня в св. Гробі служаться три літургії. Точно опівночі починають служити православні. Похоронне ліжко служить жертвенником і олтарем. Малий і великий вход робиться навколо каплиці св. Гробу, а Євангеліє читається в каплиці ангела. Як на Голгофі, так і в св. Гробі патріарх і єпископи служать без митри. Під час торжественних архієрейських (патріарших і єпископських) богослуженнях олтарем служить ваза в каплиці ангела, на

яку ставиться олтарна дошка. Після православної літургії негайно служать у св. Гробі вірмени, а після них римо-католики.

На Велику п'ятницю відбувається обряд похорону плащенниці, який служить патріарх з духовенством. З плащенницею обходять каплиця св. Гробу і кладуть її на похоронне ліжко.

У Велику суботу по літургії св. Василія Великого патріарх у супроводі єпископів і духовенства йде з своєї резиденції до храму св. Гробу, щоб там одержати св. вогонь. Насамперед йде до олтаря кафедрального храму Воскресенія Христова (Католикон). Одягши на себе розкішні ризи, патріарх і духовенство у супроводі 12 павіз, на яких зображено муки Христа і Його славне Воскресеніє, і під спів «Воскресеніє Твоє Христе Спасе . . .» ідуть до каплиці св. Гробу, яку обходять три рази. Патріарх роздягається перед входом у каплицю з верхніх риз і під спів «Світе Тихий . . .» відкриваються запечатані двері. Патріарх, несучи в руці 33 свічки (що символізують кількість років перебування Ісуса Христа на землі), йде до св. Гробу, а вірменський патріарх — лише до каплиці ангела, де чекає на св. вогонь. Це тому, що право одержати цей вогонь має лише православний патріарх, що утверджує і подія, яка відбулась в XVI столітті.

Вірмени, підкупивши певних людей, досягли того, що православні із своїм патріархом не були впущені в храм св. Гробу. Марно чекаючих вірменів на св. вогонь храмова сторожа прогнала з храму, побачивши чудо, що сталося біля дверей храму. Св. вогонь спалахнув у виді блискавиці із стовпа храмових дверей, який з великою радістю прийняв патріарх і роздавав його вірникам.

Перед вступом патріарха до св. Гробу сторожа від всіх віросповідань переглядає св. Гріб, самого патріарха і гасять всі вічні світила і свічки. У св. Гробі підготовані вічні світила з олією і ватою. Погляди всіх присутніх звернені на каплицю св. Гробу, де закритий у св. Гробі патріарх щиро молиться і просить св. вогонь. В очікуванні св. вогню загальний шум в храмі перетворюється на гробову тишу. В один момент спалахне світло над св. Гробом, і потім вже патріарх подає св. вогонь через побічні круглі віконця. Народ втішається і моментально запалює свої свічки. Таким чином в храмі і навколо нього світять тисячі і тисячі свічок. Патріарх знову йде до олтаря кафедрального храму Католикон, де роздягається і повертається в свою резиденцію.

«Христос воскресе із мертвих, смертію смерть поправ . . .» В часі Воскресенія Христа — на св. Пасху відбуваються прекрасні торжественні богослуження в храмі, де зберігається найцінніша Святиня християнського світу. Величезна кількість прочан приходить вклонитись цій Святині, де «. . . воскрес еси яко побідитель Христе Боже . . .»

Біля каплиці св. Гробу на протилежній стороні від входу знаходиться коптський олтар. Навпроти нього, між стовпами храму-ротунди, є вхід до сірійської каплиці. З цієї каплиці є прохід до єврейської крипти, в якій два гроби вважаються гробами Йосифа з Ариматії і Никодима.

З східної сторони від входу до каплиці св. Гробу в храм-ротунду Анастасіс прилягає кафедральний храм Воскресенія Христа, названий ще Католиконом. Під його великим куполом знаходиться кам'яна ваза, яка визначає центр землі. Перед олтарем по сторонах знаходиться престол єрусалимського православного патріарха і його намісника. В храмі знаходиться багато дорогоцінних ікон, які прикрашають храм.

Біля цього храму з північної сторони знаходиться ще побічний храмовий неф. З його західної частини прочанин дістанеться до каплиці явлення Ісуса Христа Своїй Матері, а потім перейде на схід від цього нефу до місця ув'язнення Ісуса Христа. На цьому місці є кам'яна дошка з двома

заглибинами для ніг, де був прикований Ісус Христос перед тим, як Його розп'яли. Про це засвідчує ікона над цією дошкою, яка зображує Спасителя в кайданах. Проходячи напівкруглою ходьбою навколо олтарної апсиди храму Католикон, з лівої сторони знаходяться малі каплички, а саме капличка св. Лонгина, далі капличка розділення покрову Ісуса Христа і каплиця коронації терновим вінцем. Між останніми двома каплицями є вхід вниз сходами у храм св. Олени, в якому є прохід на місцезнаходження св. Хреста. Купол храму височіє над поверхнею землі і через вікна в ньому освітлений весь храм.

Храм храмів, який під своїм куполом, як під справжнім небом, возз'єднує християн одної віри у воскресшого Господа нашого Ісуса Христа, але відмінних між собою за догмами, формою обряду, мовою і походженням, нехай для всіх нас стане прикладом братерської і щирої любові. «Прийдіте всі вірніі, поклонимся святому Христову воскресенію . . .»

Прот. Михайло Дандар.

Використана література й ілюстрації:

1. *Кролл, Ауф ден Спурен Єсу, Лейпциг, 1975.*
2. *Святая Земля, Париж, 1961.*
3. *Паломничество во Святую Землю на Пасху Христову 1969, «Православная жизнь», № 1/1970.*
4. *Во Святой Земле, «Церковный вестник», № 9/1978.*
5. *Геілігес Ланд, Єрусалим 1977.*
6. *К. Смідт унд А. Пасзковіак, Остерн ім Геілігеи Ланд, Берлін, 1969.*
7. *Геілігес Ланд (набор відкриток), Мілано.*

З життя Пряшівської єпархії

АРХІЄРЕЙСЬКІ БОГОСЛУЖЕННЯ

● 8 квітня ц. р. Преосвященніший владика Николай ввечері взяв участь у богослуженні т. зв. Андрієвого стоянія, тобто утрені посеред Великого посту, на якій читався канон Андрія Крітського. Утреню владика служив за участі пряшівського духовенства.

● 19 квітня ц. р., тобто на Квітну неділю знову служив у кафедральному храмі св. Александра Невського Преосвященніший владика Николай св. Літургію разом з пряшівським духовенством, а по св. Літургії посвятив «ваіа», багнятка на честь наступу весни, якими вірники вітали Господа нашого Ісуса Христа, коли як Цар Він входив у Єрусалим.

● Страсний тиждень наші віруючі прожили в помножених молитвах, щоб достойно могли вітати славне Воскресеніє Ісуса Христа. У четвер Преосвященніший владика з духовенством служив великоп'ятницьку утреню, тобто Страсті Господа нашого Ісуса Христа, на якому богослуженні читається з 12 Євангелій уривки про муки Ісуса Христа. На другий день, у Велику п'ятницю владика взяв участь у великоп'ятницькій вечерні з виносом плащенниці, а одночасно говорив проповідь про муки Ісуса Христа за нас, грішних.

● 26 і 27 квітня ц. р., тобто на празників празник — Пасху Господню владика служив св. торжественну пасхальну утреню в перший

день Пасхи і св. архієрейську Літургію в перший і другий день славного Воскресенія Ісуса Христа. Освятивши пасхи віруючих і помирувавши віруючих, Преосвященніший владика Николай зажелав вірникам щедроту Божої благодаті в дні Пасхи, щоб прожили їх в доброму здоров'ї, радості, особистій і сімейній погоді.

МК

З життя Михалівської єпархії

АРХІЄРЕЙСЬКІ БОГОСЛУЖЕННЯ

● У неділю, 5 квітня ц. р. Преосвященніший владика Никанор за участі духовенства у кафедральному храмі в Михалівцях служив св. Літургію. Проповідь на тему Євангелія говорив о. прот. Я. Хома, директор ЄР.

● На Квітну неділю, 12 квітня ц. р. Преосвященніший владика Никанор за участі духовенства служив св. Літургію. Під час богослужень владика нагородив золотим хрестом з прикрасами за успішну роботу о. прот. Ш. Горкая. Нагороджений настоятель приходу після того говорив проповідь на тему свята. Після того владика освятив багнятка.

ВЕЛИКИЙ ТИЖДЕНЬ

● У перші три дні страсного тижня Преосвященніший владика Никанор рано служив св. Літургію Преждеосвященних даров.

● У Великий четвер владика служив св. Літургію Василія Великого з вечернею, а ввечері владика служив страсті Ісуса Христа з читанням св. Євангелій. Проповідь про муки Спасителя Ісуса Христа говорив Преосвященніший владика Никанор.

● На Велику п'ятницю Преосвященніший владика Никанор зробив Царські часи, а після обіду разом з духовенством — велику вечерню з виносом плащеницї і кладенням в гріб. Над Христовим гробом проповідував владика. Його проповідь сильно заподіяла на чуття присутніх вірників.

● У суботу Преосвященніший владика Никанор служив св. Літургію з вечернею.

ПАСХАЛЬНІ БОГОСЛУЖЕННЯ

● У неділю, 19 квітня ц. р. православні вірники з Михаловець і околиці відмічали св. Пасху — Воскресеніє Ісуса Христа. Вночі Преосвященніший владика разом з духовенством служив пасхальне всенощное із обходом храму, коли прозвучало радісне: «Христос воскресе!» Рано відбулось свячення пасх, які посвятив Преосвященніший владика. Пасхальну св. Літургію служив владика за участі духовенства, під час якої нагородив о. прот. Я. Хому титулом митрофорного протоєрея. Проповідував на богослуженнях митр. прот. Я. Хома. З батьківськими словами до вірників говорив і Преосвященніший владика Никанор, пожелавши їм радісного прожиття свята свят Воскресенія Ісуса Христа, міцного здоров'я, благословіння і духовної радості.

● 20 квітня, на Світлий понеділок у Кошицях за традицією на Великоднє свято вітали Преосвященнішого владику Никанора православні вірники. Разом з духовенством тут він служив торжественну св. Літургію. Проповідував о. митр. прот. Я. Хома, а на закінчення богослужень слово до вірників оказав Преосвященніший владика Никанор.

● У неділю, 26 квітня ц. р. Преосвященніший владика Никанор відвідав приход у Бенятині у супроводі о. Я. Хоми на празников празник Великдень за старим стилем. Під час великоднього богослуження владика нагородив настоятеля приходу о. прот. Ладіслава Федора золотим хрестом з прикрасами за надміру успішну роботу на ниві Господній. У проповіді Преосвященніший владика говорив про значення Воскресенія для людини, бо Христове воскресеніє означало ознаку нашого воскресенія.

НАРАДА ДУХОВЕНСТВА

● 28 квітня ц. р. у приміщеннях єпархії в Михалівцях відбулась нарада православного духовенства Михалівської єпархії. По молитві нараду відкрив владика Никанор, привітавши всіх священиків, крайового церковного секретаря п. Сичака, церковного секретаря Кошицького МсНК п. Жилинського та окружного церковного секретаря в Михалівцях п. Чурму. Доповідь про вибори у представницькі органи читав п. Сичак. Він виразив сподівання, що православне духовенство і надалі буде активно виступати за досягнення

Преосвященніший владика Никанор з духовенством в часі пасхальної св. Літургії.

у всіх галузях суспільного життя і за дальшу активізацію віруючих на виконання нових завдань. Про життя Михалівської епархії доповідав о. прот. Я. Хома. В дискусії виступали окремі священики, які говорили, що вибори стануться маніфестацією єдності нашого трудового народу, виразом згоди з політикою нашої держави. Я. Хома зачитав проголошення михалівського духовенства на підтримку виборів у представницькі органи. Преосвященніший владика Никанор нарешті подякував всім присутнім і гостям за участь на нараді, за прояв довіри до кандидатів Національного Фронту.

Посмертна згадка

У понеділок вранці 13 квітня 1981 р. тихо віддав свою безсмертну душу Створителю брат Андрій ТИВАДАР. Покійний народився 5 вересня 1902 р. у Бедевлі Тячівського району на Закарпатті в сім'ї селянина староправославного віросповідання. На Закарпатті він вчився у православній богословській семінарії, а далі вчився у Празі, де й оженився. Поряд з роботою урядовця ряд років виконував різні обов'язки в зборі старших при православному кафедральному храмі в Празі, був членом Єпархіальної Ради Празької і членом Митрополитної Ради. Від 1950 року він працює в Пряшеві, насамперед як віцеректор Православного богословського факультету, лектор церковного співу, пізніше як завідуючий православного церковного магазину «Петра». Вже у Празі він став основоположником церковного хору молоді, з яким часто ходив на православні приходи. В Пряшеві цю роботу він продовжив.

Покійний брат Андрій надміру любив православну віру, а Православній Церкві він був глибоко відданим і завжди намагався зробити на її благо максимум. Від наших недоброзичливців як вдома, так і колись на Закарпатті чи інде, мусив багато витерпіти.

Добрий, добросердечний брат Андрій завершив свою життєву дорогу, дорогу плідну і корисну. Просім же Господа, щоб нагородив його Царством Небесним. Ми ніколи не забудемо про нього.

Вічная пам'ять!

Св. апостол Павло християнам

Св. апостол Павло радить нам, християнам, що маємо в житті залишати і перед чим запобігати, щоб ми були добрими християнами і щоб досягти вічне життя. Це дуже важливе для віруючого християнина: вміти правильно оцінити, що корисне людині, для її тіла і душі, а що має погані наслідки і що веде до падіння.

Треба підкреслити, що християнин не мав би дати себе звести поганими ділами. Часто ми просто підупадаємо під погані вчинки і не уміємо знайти в собі ні трохи сили і швидко усвідомити собі, що це веде тіло і душу до нещастя. Так буває в злодійствах, алкоголізмі і при останніх наших проступках, коли помагаємо робити зло. Апостол Павло вказує, що завжди треба вміти вирвати з пітьми зла тих, які в його пітьму. Він не зайво пише так: «Отож, уважайте, щоб поводитися обережно, не як немудрі, але як мудрі» (Ефес. 5, 15). Мудрий християнин завжди і в кожній ситуації вміє посудити, що для нього, для його родини, свого ближнього і всього суспільства добре, а що погане. Правильно оцінить все воля Божа. «Через це не будьте нерозумні, але розумійте, що є воля Господня» (Ефес. 5, 17).

Ісус Христос посередництвом св. Євангелія часто закликає нас, щоб ми ходили, «як діти світла», які «розуміють, що є воля Божа» і приносили врожай Духа, який проявляється, як писав св. апостол, «в кожній доброті, і праведності, і правді» (Ефес. 5, 9).

Часто ми забуваємо також, що іноді уміємо запобігати від поганих діл, але інших ми не попереджаємо перед ними, навіть нам все одно, хто що робить. Нехристиянським є, коли християнин думає лиш про себе і забуває про свого ближнього, нехтуючи його щастя і вічне життя. Все це дуже погане, бо зло, яке роблять інші, може спіткати і нас. «...і не беріть участі в неплідних ділах темряви, а краще й докоряйте» (Ефес. 5, 11).

Не досить запобігати перед гріхом один раз чи два рази, але на протязі цілого нашого життя, треба жити так, щоб ми завжди мали на увазі погані діла і тих, які їх роблять. Мудрі послухають і не будуть чекати, щоб впасти на дно. Хто не послухає і хто не хоче бути багатим в Бозі, про того Бог скаже гостро і строго, як читаємо про це у св. Євангелії.

Тому нам, християнам, треба бути мудрими і вчитися бути мудрими, щоб ми добре порозуміли, що є воля Божа і як її здійснити у своєму наземному житті.

Прот. Ш. Горкай.

НА НАШУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКОВНУ ПРЕСУ ДАРУВАЛИ: віруюча із Борова — 100 Кчс, Юлія Тулова, Руська Бистра — 50 Кчс, Анна Команова, Межилабірці — 50 Кчс, православний приход у Баєрівцях — 100 Кчс, православна вірниця з Гуменного — 200 Кчс, Анна Кршнякова, Брезно — 30 Кчс, Ф. Русинко, Вранов — 50 Кчс, православний приход, Ладомирова — 200 Кчс, православний приход в Удолі — 200 Кчс, вдовиця Грицьова, Земплинський Клеченов — 100 Кчс, православні вірники з Гнойного — 200 Кчс, Ян Кравчак, Удоль — 50 Кчс, Ірина Іллешова, Цейков — 200 Кчс, Михайло Черевка, Межилабірці — 50 Кчс, Василь Сович, Обручне — 100 Кчс, Ян Руснак, Конюш — 100 Кчс, Михайло Цапорчак, Гуменський Рокитів — 100 Кчс, родина Лоцигова, Великі Ревіштя — 100 Кчс, родина Олькова, Великі Ревіштя — 30 Кчс, вдовиця Марія Петрова, Блатні Ревіштя — 30 Кчс, віруюча із Земплинського Клеченова — 50 Кчс.

Всім тим, хто дарував на потреби нашої преси, щиро дякуємо. Імена дальших опублікуємо у наступному номері.